

A. Creëer een positief, veilig en rijk leerklimaat door ...

elk kind zich thuis te laten voelen in de klas.

- Voorzie regelmatig momenten waarop leerlingen spontaan iets kunnen schrijven over eigen ervaringen.
- Geef kinderen die het nodig hebben, meer tijd om een schrijfoopdracht voor te bereiden.
- Focus in de feedback op een schrijfoopdracht op de inhoud van de boodschap.

elk kind te benaderen vanuit groeimogelijkheden.

- Maak van fouten die kinderen maken leermomenten door met hen te reflecteren over de gemaakte fouten en hen de kans te geven de fouten te verbeteren.
- Laat leerlingen hun eigen schrijfproducten en die van hun medeleerlingen beoordelen.
- Het herwerken van een schrijfproduct is een onderdeel van het schrijfproces.
- Zorg voor veel positieve bevestiging.

een rijk aanbod te doen op vlak van taal, spelletjes, teksten, ...

- Bied in het lager onderwijs veel creatieve en functionele schrijfkansen.
- In de klas (zowel in de kleuterklas als in het lager onderwijs) moeten veel boodschappen te zien zijn: kalenders, schrijfproducten van kinderen, pictogrammen, posters, nieuwsbord ...
- Werk in de kleuterschool elke dag aan ontluikende geletterdheid.
- Laat kinderen experimenteren met schrijven door te tekenen, te kribbelen of een 'eigen spelling' uit te vinden. Dit is een goede manier om lees- en schrijfvaardigheden te ontwikkelen.
- Voorzie niet alleen in de schrijfhoek, maar ook in andere hoeken schrijfmateriaal (bv. flappen en stiften voor het tekenen van eigen bouwplannen in de bouwhoek, stempels en papier voor het maken van een klantenkaart in winkelhoek...).

met alle kleuters/leerlingen te werken aan alle doelen van taal.

- Het is goed om leesplezier te stimuleren. Kinderen die veel lezen worden vaker geconfronteerd met schriftbeelden en kunnen zo werken aan hun spellingsvaardigheden.
- Reflecteer samen met kleuters/leerlingen over wat, waarom en hoe ze 'geschreven' hebben.
- Reflecteer samen met kleuters/leerlingen op wat, waarom en hoe ze 'geschreven' hebben. Dit is in het kader van ontluikende geletterdheid/schrijfvaardigheid minstens even belangrijk als het 'schrijven' zelf.

bewust om te gaan met taal in alle vakken en activiteiten.

- Voorzie allerlei middelen die uitnodigen tot spontaan schrijven: een ideeën- of brievenbus, een prikbord, een klasdagboek of klasblog, een vriendenboekje van de leerkracht/leerlingen, een boek met eigen schrijfsels (verhalen, gedichten)...
- Wees bewust doorheen de hele dag als leerkracht een lees- en schrijfmodel voor de kleuters en denk er regelmatig aan om je eigen lees- en schrijfgedrag te duiden.
- Integreer het werken aan ontluikende geletterdheid als bijkomend aandachtspunt in heel veel activiteiten, bv. gebruik maken van visuele geheugensteuntjes bij het inoefenen van een versje of gedichtje, hoeken verrijken met schriftelijke impulsen om activiteiten veelzijdiger en grondiger te beleven (bv. een getekend scenario van een bekend sprookje).

positief om te gaan met taalheterogeniteit.

- Laat kinderen met een thuistaal die niet het Nederlands is ook iets in hun eigen taal noteren bij een tekening of schrijfproduct.

B. Maak gebruik van betekenisvolle taken door...

te zorgen voor een motiverende taak.

- Zorg voor interessante opdrachten. (betrokkenheid, leefwereld)
- Zorg dat er voldoende uitdaging en leerpotentieel in de opdracht zit.
- Werk naar een concreet doel toe. Maak dit doel duidelijk.
- Laat kinderen experimenteren.
- Laat kinderen samenwerken.

het gebruik van taal in deze activiteit functioneel te maken.

- Zorg dat taal een middel is om een voor de kinderen interessant doel te bereiken.
- Zorg dat kinderen zowel kennis, vaardigheden als attitudes moeten inzetten en ontwikkelen.
- Werk aan relevante eindtermen.

kinderen aan te zetten tot interactie.

- Creëer kansen voor kinderen om samen te werken, informatie/ideeën/opinies uit te wisselen, te overleggen, ...
- Gebruik afwisselende werkvormen/groeperingsvormen.

taken te contextualiseren.

- Bouw verder op ervaringen en voorkennis van de kinderen.
- Bouw abstracte inzichten en bewerkingen op vanuit concrete ervaringen en voorbeelden.
- Pas abstracte inzichten opnieuw toe op concrete gevallen.

C. Ondersteun door ...

zelf in interactie te gaan met de kinderen.

- Reflecteer over je eigen interactiestijl.
 - Stel je zoveel mogelijk op als begeleider en minder als leider. (Doe mee met de kinderen. Ga mee aan tafel zitten....)
 - Wees alert voor wat kinderen zeggen en pik daar met je eigen taalaanbod op in.
 - Help kinderen door middel van bijvragen om zelf het probleem op te lossen (en niet de pap in de mond te geven, ...).
 - Help de kinderen verwoorden wat ze willen zeggen.
 - Speel zelf gedifferentieerd in op reacties en vragen van kinderen.

- Maak je taalaanbod toegankelijk.
 - Spreek in volledige en correcte zinnen.
 - Zorg voor een rijk en duidelijk taalaanbod.
 - Maak nieuwe taal concreet door ze te verbinden met:
 - een handeling, beweging, actie
 - een voorwerp
 - woorden die het kind al kent
 - ervaringen die het kind al opdeed in zijn/haar leefwereld
 - Onderhandel samen met het kind over de betekenis van woorden.

- Bevorder interactie door gesprekstechnieken toe te passen.
 - Blijf doorvragen.
 - Kaats terug wat kinderen zeggen.
 - Breid wat kinderen zeggen uit.
 - Stel vragen ter bevestiging.
 - Daag kinderen uit, lok hen uit hun 'tent'.
 - Denk na over de vragen die je stelt. Stel zeker voldoende open vragen.

- Geef constructieve feedback.
 - Richt je feedback vooral op de inhoud en minder op de vorm (correct taalgebruik).
 - Corrigeer het taalgebruik van kinderen eerder onrechtstreeks via je reacties (in plaats van rechtstreeks).
 - Richt je ondersteuning vooral op het proces. Reflecteer met de kinderen of laat kinderen onderling reflecteren over hun taalgebruik en over hoe ze de taak aanpakten.

- Ondersteun kinderen op verschillende punten bij een spreektaak:
 - Doel kennen en uitvoeren, bv. door samen een voorbeeld te maken
 - Afstemming publiek
 - Idee bedenken
 - Structuur/samenhang
 - Woordenschat/begrippen, bv. door ervaringen op te roepen
 - Tempo, gebaren, ...
 - Strategieën, bv. door de manier van aanpak te bespreken, voorkennis op te roepen, ...
 - Attitude
 - Zelfredzaamheid, bv. door te leren om hulp in te roepen van anderen

interactie tussen kinderen te stimuleren.

- Bied kinderen de kans om samen te werken en elkaar te ondersteunen.